

UOT:355.

MÜLKİ MÜDAFİƏDƏ İSTİFADƏ OLUNAN FƏRDİ VƏ TİBBİ MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİ

*Babayeva Sara Fərman qızı, Hüseyinov Fikrət Bəhlul oğlu,
Ağayeva Elmira Cəbrayıl qızı
Gəncə Dövlət Universiteti*

Xülasə: Müasir qırğın silahlarından mühafizə məqsədilə əhəlinin mühafizə qurğularında daldalandırılması, təhlükəli sahələrdən köçürülməsi ilə yanaşı, fərdi mühafizə və tibbi mühafizə vasitələrindən vaxtında və düzgün istifadə etməsi də çox vacib əhəmiyyətə malikdir. Bu mühafizə vasitələrindən istifadə edilməsi lüzumu onunla izah edilir ki, nüvə, kimyəvi və ya bakterioloji silah işlədilərək əhəli, qoşunların, mülki müdafiə dəstələrinin şəxsi həyatı müəyyən müddət radiaktiv maddələr (RM), zəhərləyici maddələr (ZM), yaxud bakterial vasitələrə (BV) zəhərlənmiş sahələrdə və ya atmosferdə qalmalı, ya da burada xilas etmə işləri aparmalı olacaqlar.

Açar sözlər: əleyhqaz, respirator, pambıq maska, aptekçə FMV, mühafizə, müdafiə

Ключевые слова: противогаз, респиратор, хлопчатый маска, аптечка ЧП, охрана, защита

Keywords: respiratore, the mask, defence, securance, farmacy FMV

Fərdi mühafizə vasitələri bunlardan ibarətdir: - tənəffüs orqanların mühafizə vasitələri; - dəri səthinin mühafizə vasitələri; - tibbi mühafizə vasitələri.

Tənəffüs orqanlarını mühafizə vasitələrinə aiddir: - əleyhqazlar; - respiratorlar; - toz əleyhinə parça maska PTM-1; - pambıq-tənzif sarğı (VMP); - “Lepestok” tipli ən sadə vasitələr.

Əleyhqazlar. Əleyhqaz nəfəs orqanlarını, gözləri və insanın üz hissəsini radioaktiv, zəhərləyici və bioloji maddələrdən, işıq şüalanmasının təsirindən və yandırıcı maddələrdən qoruyur.

Əleyhqazların aşağıdakı növləri mövcuddur: Mülki əleyhqazlar- QP-5, QP-5M, QP-7, QP-7V.

Uşaq əleyhqazları- DP-6, DP-6M, PDF-7, PDF-7D, PDF-7Ş.

Sənaye əleyhqazları- Təcridedicilər əleyhqazlar - (İP-4, İP-46) və ya təcridedicilər oksigen cihazları (KİP-5, KİP-7, KİP-8).

Süzücü əleyhqazların ümumi quruluşu: - Süzücü-uducu qutu; - əleyhqazın üz hissəsi (şlem-maskə); - çanta; - əleyhqazın üzlük hissəsindəki gözlüyün şüşələrini tərdən qoruyan tərləməyən pilyonka, yaxud xüsusi qələm də daxildir. Onların iş prinsipi- insanın nəfəs aldığı havanı çirklilikdən təmizləyərək, filtrləşdirmək.

Qutu ibarətdir: Dəmir qutunun içinə yerləşdirilmiş xüsusi uducular və tüstü əleyhinə suzğacdən. Üz hissəsi ibarətdir: Rezin şlem-maskadan eynək qurğusu ilə. Klapan qovşağından.

QP-5 əleyhqazları (5 ölçüdə-0,1,2,3,4), (membranlı şlemmaskalar 4 ölçüdə) buraxılır. QP-5 əleyhqazları.

QP-5 əleyhqazı ibarətdir: 1, 4 - şlem-maskadan; 2- filtr-uducu qutudan; 3- çantadan; 5- tərləməyən plonkadan; 6- membrandan; 7- manjetlərdən.

QP-5 tipli əleyhqazların üzlük hissəsini seçərkən başı: yanaqlar-çənəaltı hissədən keçən dairəvi xətt üzrə ölçülər. Alman nəticəni 0.5 sm-ə qədər yuvarlaqlayırlar.

Süzücü əleyhqaz QP-5-in üzlük hissəsini seçmək üçün adamın üzünün ölçülməsi

qaydası. Ölçünün nəticəsi Şlem-maskanın ölçüsü 63 sm qədər 0 63.5-dən 65 sm-ə qədər 1 65.5-dən 68 sm-ə qədər 2 68.5-dən 70.5 sm-ə qədər 3 71 sm - dən artıq 4

QP-7 tipli əleyhqazlar iki növdə buraxılır: QP-7 və QP-7V, onlar bir-birindən üzlük hissələri ilə fərqlənir. QP-7 əleyhqazı suiçmə tərtibatı olmayan MQP tipli üzlük hissə ilə komplektləşdirilir. QP-7V əleyhqazı isə su içmək üçün onda xüsusi qurğunun olması ilə fərqlənir. QP-7 əleyhqazları 3 ölçüdə olurlar: 1,2,3.

Şaquli çevrə - başı, kəllə-yanaqlar-çənəaltı hissə üzrə keçən dairəvi xətt ilə ölçməklə müəyyən edilir. Süzücü əleyhqaz QP-7-nin üzlük hissəsinin seçilməsi; a) üfüqi; b) şaquli.

Süzücü əleyhqazlara sənaye əleyhqazları da aid edilir. Onlar süzücü-uducu qutuları ilə fərqlənir. Sənaye əleyhqazlarına xüsusən kimya müəssisələrində işlədilən əleyhqazlar aiddir. Bu əleyhqazların qutuları xüsusiləşdirilmişdir, yəni müəyyən bir zəhərli maddədən mühafizə üçün nəzərdə tutulmuşdur, ona görə də qutunun tərkibində müxtəlif uducular və aerozol süzgəcləri ola bilər.

Mülki müdafiə sistemində yaşlı əhəlinin mühafizəsi üçün R-2, ŞB-1 "Lepestok" daha geniş tətbiq edilir. R-2 və ya U-2K respiratorları tənəffüs üzvlərini radioaktiv tozlardan qorumaq üçün nəzərdə tutulmuşdur .

Süzücü respiratorların iş prinsipi ona əsaslanır ki, insanın tənəffüs orqanları yarımşaqula vasitəsilə ətraf havadan təcrid edilir, nəfəs alınan hava isə aerozollardan süzücü materiallar paketində təmizlənir. Süzücü yarımşaqula üç qat süzücü materialdan hazırlanmışdır. Xarici qat boz rəngli penopoliuretan materialdır, daxilə hava keçirməyən polietilen plyonkaya iki ədəd nəfəsalma klapanı quraşdırılıb. Xarici qatla polietilen plyonka arasında polimer lifdən ibarət süzücü material yerləşdirilmişdir. Nəfəsvermə klapanı yarımşaqulanın ön hissəsinə quraşdırılmış və xarici ekranla örtülmüşdür. Respiratorun sıxacı var, burunun ətrafında maskanı sıxıb üzə kipləşdirmək üçündür.

Yarımşaqula başa başlıq hissə vasitəsilə bərkidilir ki, o da iki ədəd elastik və iki qeyri - elastik qaytanlardan ibarətdir. Elastik qaytanların toqqaları var, onlar vasitəsilə qaytanları başın ölçüsünə görə nizamlamaq mümkündür.

Nəfəs alarkən hava yarımşaqulanın xarici səthində keçib süzülərək tozdan təmizlənir və nəfəsalma klapanlarında tənəffüs orqanlarına daxil olur. Nəfəs verərkən hava nəfəsvermə klapanından xaricə kənar edilir.

Onlar FH zamanı ilkin öz-özünə və qarşılıqlı tibbi yardım məqsədilə tətbiq edilir.

Uşaq əleyhqazları.

Uşaq əleyhqazları quruluşca müxtəlifdir: DP-6 uşaq əleyhqazları 1,5 yaşdan yuxarı kiçikyaşlı uşaqlar üçündür. Bu əleyhqaz DP-6M tipli yüngülləşdirilmiş süzücü-qutudan və üzlük hissə olaraq dörd (1.2.3.4) ölçülü MD-1 maskasından (uşaq maskası, 1-ci tipli) ibarətdir. müəyyən edilir. DP-6 əleyhqazı böyük yaşlı uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. İri ölçülü süzücü-uducu qutu və üzlük hissə olaraq yalnız 5-ci ölçülü MD-1 maskası ilə komplektləşdirilmişdir. PDF-7 əleyhqazları kiçik və böyük yaşlı uşaqlar üçündür- QP-5 tipli süzücü-uducu qutudan və üzlük hissə olaraq dörd (1.2.3.4) ölçülü MD-3 maskalarından ibarətdir. PDF-Ş əleyhqazı 7 yaşdan 17 yaşa qədər olan uşaqlar üçündür; QP-5 tipli süzücü-uducu qutudan və üzlük hissə olaraq iki ölçülü MD-3 maskaları və ya dörd (0.1.2.3) ölçülü şlem- maskalardan ibarətdir. İbarətdir: - Süzücü qutu - QP-7K - Üz hissəsi (maska uşaq üçün 4-cü növ) - Üz hissəst gövdə və birləşdirici borudan ibarətdir. Əleyhqazın üz hissəsi 2 ölçüdə ibarətdir - 2,3. Uşaq əleyhqazlarının quruluşu (yuxarıda göstərilən xüsusiyyətlər istisna edilməklə) və iş prinsipi yaşlı adamlar üçün olan əleyhqazlarınkı kimidir.

Təcridedici əleyhqazlar- (İP-4, İP-46).

Təcridedici əleyhqazlar İP-4, İP-5 və ya təcridedici oksigen cihazları (KİP-5, KİP-7, KİP- 8) adamın tənəffüs orqanlarını ətrafdakı havadan tamamilə təcrid edir; nəfəs almaq üçün regenerativ (bərpaedici) patrone alınan, yaxud oksigen balondan verilən oksigendən istifadə olunur. Belə əleyhqaz və cihazlar: havada ZM-in konsentrasiyası çox yüksək olduğu üçün ZM süzücü qutudan "keçmək" qorxusu yaradan və süzücü əleyhqaz etibarlı surətdə mühafizəni təmin etməyən hallarda; havada karbon 2-oksidi konsentrasiyası yüksək olduqda işlədilir. Oksigenlə təchiz etmə prinsipinə görə təcridedici əleyhqaz və cihazlar iki qrupa ayrılır: - kimyəvi əlaqəli oksigenlə təchiz edən cihazlar - sıxılmış oksigenlə təchiz edən cihazlar.

Birinci qrupa İP-4, İP-46 M əleyhqazları aiddir.

İkinci qrupa İP-5, KİP-7, KİP-8 cihazları aiddir.

Respiratorlar

Tənəffüs orqanlarını radioaktiv maddə və bakterial vasitə aerozollarından (tozlarından), habelə zəhərli tüstülərdən mühafizə üçün respiratorlardan istifadə olunur. ZM buxarılarından mühafizə üçün respiratorlar yararlı deyil. Yaşlı əhali üçün R-2, növlü respiratorlar mövcuddur. R-2 respiratoru süzücü yarmarkasından ibarətdir ki, ondan dəfələrlə istifadə etmək və 12 saatadək mühafizə olunmaq mümkündür. Respiratorlar əleyhqaza nisbətən daha yüngül, istifadə üçün daha sadə, rahat mühafizə vasitələridir. Lakin respiratorlar nəfəs orqanlarını havada zərərli maddələr yolverilən yüksək konsentrasiyasadan 10-15 dəfəyədək artıq olmayan hallarda mühafizə edir.

Tənəffüs orqanlarını mühafizə edən ən sadə vasitələr.

Belə vasitələrdən əhali respirator kimi istifadə edə bilər. Bunlar quruluşca çox sadədir, ona görə də əhalinin özü tərəfindən hazırlanan kütləvi vasitəsi olaraq işlədilməsi tövsiyə edilir. Tənəffüs orqanlarının ən sadə mühafizə vasitələrinə tozdan qoruyan parça maska PTM-1 və pambıqlı tənəffüs sargısı aiddir. Hər bir adamın iş və yaşayış yerində belə mühafizə vasitələri olmalıdır.

Tozdan qoruyan PTM-1 parça maskası iki əsas hissədən - maskanın gövdəsindən və bərkidici hissədən ibarətdir. Maskanın gövdəsi 2-4 qat parçadan hazırlanır, onun göz yerləri olur ki, buraya şüşə lövhəcikləri (və ya hər hansı şəffaf material, plynka) salınır. Maska başa onun yan kənarları boyu tikilmiş parça zolaq bərkidici hissə vasitəsilə geyilir

Fərdi tibbi mühafizə vasitələri (FTMV)

FTMV - fərdi mühafizə vasitələri hallar vaxtı zədələnmiş əhalinin profilaktikası və ona tibbi yardım göstərmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu vasitələrin köməyi ilə adamların həyatını xilas etmək, zədələnmənin qarşısını almaq yaxud onu xeyli dərəcədə zəiflətmək, bir sıra zəhərləyici amillərin təsirinə qarşı orqanizmin dayanıqlığını artırmaq mümkündür. Tabel üzrə olan fərdi tibbi mühafizə vasitələrinə aiddir: - fərdi aptekçə Aİ-2, Aİ-3, - kimya əleyhinə fərdi paket İPP-8, İPP-9; - fərdi sargı paketi (MPP).

Bunlara radioprotektorlar, antidotlar və bakteriya əleyhinə maddələr, habelə qismən sanitariya təmizlənməsi vasitələrdə xildirlər. Radioprotektorlar - ionlaşdırıcı şüalanmanın təsir dərəcəsini zəiflədən maddələrə deyilir. Hazırda bunlardan ən çox istifadə ediləni həb şəklindəki sistamin adlı maddədir. Bu həbləri şüalanmadan 30-40 dəqiqə əvvəl qəbul etmək məsləhətdir. Antidotlar - ZM-in təsirini qarşısını alan və ya zəiflədən maddədir. Sinir-İflicedici təsirli, sianid turşusuna və digər sianidlərə, lüizitlə və qıcıqlandırıcı ZM-yə qarşı antidotlar vardır. Fosforlu-üzvü maddələr (FÜM) əleyhinə - afin, taren, atropin və s. sianidlərə qarşı - amilitrit, propilnitrit adlı; lüizitə və arsin tərkibli digər maddələrə qarşı - unitol adlı antidotlar mövcuddur. Bu antidotlardan həm profilaktika, həm də ilk tibbi yardım vasitəsi kimi istifadə etmək mümkündür. Bakteriya əleyhinə maddələr - spesifik və qeyri spesifik profilaktika vasitələri növlərinə ayrılır. Spesifik profilaktika vasitələrinə zərədblər, vaksinlər,

anatoksinlər və bakteriofaqlar aiddir. Bu vasitələrin bəziləri fərdi aptekdə cəmlənmişdir

Aİ-2 fərdi aptekçə. Aİ-2 fərdi aptekçəsində (fərdi dərman qutusunda) insan orqanizminə ionlaşdırıcı şüalanmalaların, ZM və BV-nin təsirinin qarşısına alan və ya bu təsiri zəiflədən, habelə şok halının qarşısını alan preparatlar olur. Aptekçənin (fərdi dərman qutusunun) içərisində yanıqlar, yaralanmalar zamanı (ağrını aradan qaldırmaq üçün) öz-özünə və qarşılıqlı yardım üçün lazım olan, radioaktiv, zəhərli və qəza təhlükəli kimyəvi maddələrin təsirini azaltmaq, aradan qaldırmaq və yoluxucu xəstəliklərin qarşısının alınması üçün lazım olan vasitələr olur. Aptekçə narıncı rəngli plastik materialdan düzəldilmiş (fərdi dərman qutusu) yuvacıqlara malik, 90x100x20 mm ölçüdə, 130 qr çəkiyə malik plastmas qutudur. Havanın soyuq vaxtı maye halında olan dərman vasitələrinin donmaması üçün onu paltarın içəri cibində saxlamaq lazımdır. Dərman qutusunun yuvacıqlarında aşağıda göstərilən dərman maddələri yerləşdirilir: Yuvacıq № 1 - Sümüklər sınırkən, ağır yaralanma və geniş yanıqlar ağrı şokunun inkişaf etməsinə qarşı ağrıkəsən dərman - 1 ml 2%-li promedol məhlulu işlədilir; ağrıkəsici vasitə, şpris -tübikdə hazır halda olur. Sınıqlar zamanı, geniş sahəli yaralar, yanıqlarda istifadə edilir. Təcili hallarda inyeksiyanı paltarın üstündən də yeritmək olar. Yuvacıq № 2 - fosforüzvi zəhərləyici maddələrlə zəhərlənmələr zamanı istifadə olunan antidot. Zəhərlənmə təhlükəsi olduqda antidot qəbul edilir və bundan sonra əleyhqaz geyilir. Yuvacıq № 3 - antibakterial vasitə. Preparatdan radiasiyanın təsirindən yaranan mədə-bağırsağ pozuntularında, yoluxucu xəstəliklərin profilaktikasında istifadə edilir. Yuvacıq № 4 - radiasiyadan qoruyucu vasitə. Radiasiya təhlükəsi olduqda qəbul edilir. Yuvacıq № 5 - geniş təsir spektrli antibakterial vasitə. Yoluxucu xəstəliklərlə yoluxma təhlükəsi olduqda və ya yoluxma baş verdikdə, geniş ölçülü yanq və yaralarda təcili profilaktik vasitə kimi istifadə olunur. Yuvacıq № 6 - radiasiyadan qoruyucu vasitə. Preparat atom elektrik stansiyasında baş verən qəzadan sonra, radiasiyalı ərazidə otlayan inəyin təzə südündən içdikdə 10 gün müddətində qəbul olunur. Preparat orqanizmə südlə daxil olan radioaktiv yodun qalxanvari vəz tərəfindən tutulmasının qarşısını alır. Yuvacıq №7 - qusmaya qarşı vasitə. Başda olan zədələnmələr, beyin silkələnmələri zamanı, eyni zamanda radioaktiv şüalanma baş verdikdə qusmanın profilaktikası məqsədi ilə istifadə olunur.

Kimya əleyhinə fərdi paket (İPP)- dəri səthinin ZM damcıları və ya dumanı ilə habelə radioaktiv maddə və bakterial vasitə aeroxolları ilə zəhərlənmiş açıq sahələrini və bu sahələrə toxunan paltar hissələrini qismən sanitariya təmizlənməsindən keçirmək üçündür. İPP-81. Maye olan şüşə flakon; 2. 4 ədəd pambıq-tənzif salfetd; 3. yaddaş. Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paketlərdən insanın paltarına, bədəninə, fərdi qoruyucu vasitələrə və alətlərə düşmüş damcı- maye halda olan zəhərli, kimyəvi təhlükəli zəhərli maddələrin zərərsizləşdirilməsi məqsədi ilə istifadə olunur. Paketə 125-135 ml şüşə flakonda olan deqazasiyaedici vasitə və 4 pambıq - cuna tampon daxildir. Paket sellofan kisəcikdə yerləşdirilib. İstifadə zamanı paket açılır, tamponlardan biri flakonda olan məhlulla isladılır. İsladılmış tamponla dərinin açıq sahələri, əleyhqazın şlem- maskası silinir. Yenidən isladılan tamponla paltarın yaxalığı, manjetlər təmizlənilir. Maye dəriyə qısa müddətli qıcıqlandırıcı təsir edir. Amma bu iş qabiliyyətinə təsir etmir. Yadda saxlamaq lazımdır ki, paketdə olan maye zəhərli və gözlər üçün təhlükəlidir. Buna görə də gözlərin ətrafını quru tamponla silib 2 %-li soda məhlulu ilə təmizləmək lazımdır. Bir sıra ZM, xüsusən fosforlu-üzvi maddələr hətta fiziki zədələnməsi olmayan dəri örtüyündən bədəne sürətlə sorula bildiyi üçün deqazasiyanın səmərəliliyi zəhərlənmədən sonra sanitariya təmizlənməsinə başlanması müddətindən bilavasitə asılı olur. Qismən sanitariya təmizlənməsi ZM mühafizə edilməmiş dəri örtüyünə tə'sir göstərmədən sonrakı 5 dəqiqə müddətində keçirilsə, onda təmizlənmə son dərəcə səmərəli olacaqdır.

İPP-9

Fərdi sargı paketi yanıqlara, yanıq yerlərinə sargı qoymaq, habelə bə'zi növ qanaxmaları dayandırmaq üçün işlədilir. Fərdi sargı paketindən yara səthinə birincili sargı qoyulması məqsədi ilə istifadə edilir. O, bintdən (10 sm enində, 7 m uzunluğunda) və iki ədəd pambıq -cuna yastıqcıqdan ibarətdir. Yastıqcıqlardan biri hərəkətsiz halda bintin bir kənarına tikilib, digər yastıqcıq isə bint uzununu hərəkətlidir. Adətən bint və yastıqcıqlar mumlanmış kağıza bükülmüş halda selofan və ya perqament kağızından olan üzlüyə (çexola) qoyulmuş halda olur. Paketin içində eyni zamanda sancaq da olur. Üzlüyün üzərində paketdən istifadə qaydası yazılır. Paketdən istifadə edərkən onu sol əldə tutub sağ əllə üzlüyün çətilmiş kənarından dartaraq yapışdırılmış hissə qoparılır və içərisində mumlanmış paket və sancaq çıxarılır. Kağız örtüyün büküşündən sancağı çıxarıb müvəqqəti olaraq göz önündə paltara bərkidin. Mumlanmış kağız örtüyü ehtiyatla açıb sol əlinizdə bintin pambıq-cuna yastıqcıq tikilmiş kənarından tutun və sağ əlinizlə binti açın. Bu zaman ikinci yastıqcıq sərbəst açılır ki, onu bint boyu hərəkət etdirə bilərsiniz. Yastıqcıqların bir üzü qırmızı saplarla tikilib. Yardım göstərən vacib olduqda əlləri ilə yalnız yastıqcığın bu üzünə toxuna bilər. Yastıqcıqların digər tikişlər olmayan səthi yaranın üzərinə qoyulur. Kiçik yaralanmalarda yastıqcığın biri yara üzərinə qoyulur. Böyük ölçülü yaralarda, yanıqlarda hər ikisi yanaşı qoyulur. Deşilmiş ikitərəfli yaralarda yastıqcığın biri yaranın giriş, digəri isə çıxış hissəsinə qoyulur. Sonra dairəvi gedişlə yara bintlənib sancaqla bərkidilir. Paketin üzlüyünün daxili səthi steril olduğu üçün hermetik sargıların qoyulmasında istifadə edilir. Paket əleyhqazlar üçün olan xüsusi çantalarda və ya paltarın cibində saxlanılır.

Dəri səthinin mühafizə vasitələri

DSMV - bədənin açıq sahələrini, paltarları və ayaqqabıları onların səthinə zəhərləyici maddələrin (ZM) damçıları, yoluxucu xəstəlik törədiciləri, radioaktiv toz düşməsindən, həmçinin qismən də işıq şüalanmasından təsirdən mühafizə etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Mühafizə prinsipinə görə tabel vasitələrinin təcridedici və süzücü növləri olur. Yadda saxlamaq lazımdır ki, təcridedici mühafizə paltarlarında qalmaq müddəti məhduddur.

Tabel vasitələrinə aiddir: - yüngül mühafizə kostyumu L-1; - ümumqoşun mühafizə komplekti (OZK); - ZFO-58 markalı süzücü mühafizə paltarı komplekti (dəsti).

Yüngül mühafizə kostyumu L-1 insanın bədənin açıq sahələrini, paltarlarını və ayaqqabılarını onların səthinə zəhərləyici maddələrin (ZM) damçılardan, yoluxucu xəstəliklərin törədicilərindən, radioaktiv toz düşməsindən mühafizə etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. L-1 kostyumu müəyyən müddət ərzində istifadə etmək üçün nəzərdə tutulub. Zəhərləyici, radioaktiv maddələrin (ZM, RM) və bakterial vasitələrin (BV) təsirinə məruz qaldıqda L-1 kostyumu xüsusi zərərsizləşdirmədən sonra dəfələrlə istifadə edilə bilər. L-1 kostyumu rezinləşdirilmiş materialdan və mühafizə çorabları ilə birlikdə hazırlanmış şalvardan, kapuşonlu kurtkadan, iki cüt iki barmaqlı əlcəkdən, şlemaltından və daşımaq üçün istifadə edilən çantadan ibarətdir. L-1 kostyumu 3 ölçüdə: - 1-ci ölçü- boyu 165 sm. olan insanlar üçün; - 2-ci ölçü- boyu 165 sm-dən 172 sm-dək olan insanlar üçün; - 3-cü ölçü- boyu 173 sm. və daha hündürboy insanlar üçün hazırlanır. Yüngül mühafizə kostyumu L-1:1 - pencək; 2-kapuşon; 3 - boğaz qaytanı; 4 - əlin baş barmağı üçün halqa; 5 - ara qaytanı; 6 - çanta; 7 - şalvar; 8 - çəkmələr; 9 - qaytanlar; 10 - bərkidicilər; 11 - əlcəklər.

L-1 kostyumu üç vəziyyətdə istifadə olunur - "yürüş", "hazır" və "döyüş". Mühafizə çorabları üç ölçüdə hazırlanır: - birinci- 40 ölçüdə olan ayaqqabı üçün; - ikinci - 42 ölçüyə kimi olan ayaqqabı üçün; - üçüncü- 43 ölçüyə kimi olan və daha böyük ayaqqabılar üçün.

Ədəbiyyat

1. H.O.Ocaqov. Fövqəladə hallarda həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi. Bakı 2010.
2. A.Musayev. Mülki müdafiə tibb xidmətinin təşkili. Bakı 2008.
3. R.Əkbərov, H.Həsənov, V.Məhərrəmov, S.Əliyev. İlk tibbi yardım. Bakı 2015.
4. N.Ələkbərli. İlk tibbi yardım qaydaları. Bakı 2009.
5. H.O.Ocaqov. Zəhərli maddələr və onlardan mühafizə. Bakı 2008.
6. M.T.Maksimov, H.O.Ocaqov. Radioaktiv çirklənmələr və onların ölçülməsi. Bakı. 2009.

**THE METHODS OF PERSONAL AND MEDICAL SECUCENCL
IN CIVIL DEFENCE**

*Babayeva Sara Ferman, Huseynov Fikret Bechlul, Qarayeva Elmira Jabrail
Summary*

There are many methods to defend population. This defence save the men of nuclear, radiactiv and other poisoned things.

**МЕДИЦИНСКИЕ И ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА ЗАЩИТЫ ДЛЯ
ГРАЖДАНСКОЙ ОБОРОНЫ**

*Бабайева Сара Фарман кызы, Гусейнов Фикрет Бехлул оглы,
Гарайева Елмира Джабраил кызы
Резюме*

В условиях ведения войн очень важно во время обеспечить населения средствами гражданской обороны и эвакуировать население с опасных зон. Этими средствами надо пользоваться во время атомной, химической и бактериологической оружия, заражения радиоактивными элементами, и проведения здесь защитных процессов.

*Rəyçi: baş müəllim Məmmədova Mahnur
Daxil olma tarixi 15 oktyabr 2025-ci il*